

PRIMERES DADES DE CRIA DEL RABASSOT MENUT, *Aythya nyroca*, A LES BALEARS

Xavier MÉNDEZ ¹

RESUM.- *Primeres dades de cria del rabassot menut, Aythya nyroca, a les Balears.* Detalls de la primera cita de cria del rabassot menut *Aythya nyroca* a Menorca i dels canvis en el seu estatus als darrers cinc anys. El rabassot menut s'ha considerat sempre una espècie rara i irregular a l'hivern i durant els passos migratoris. Als darrers cinc anys la població hivernant ha sigut regular i en nombres superiors als anys anteriors. L'any 2011 es va produir un intent de cria a s'Albufera des Grau. L'any 2012 es va confirmar la cria de tres parelles al Prat de Son Saura del Nord.

Paraules clau: Rabassot menut, *Aythya nyroca*, nidificació, Prat de Son Saura del Nord, Menorca, Illes Balears.

SUMMARY.- *First breeding records of Ferruginous Duck Aythya nyroca in the Balearics.* Details of the first breeding records of Ferruginous Duck *Aythya nyroca* in Menorca and its status change during the last five years. The Ferruginous Duck has always been considered a rare, irregular winter visitor and passage migrant. For the last five years the wintering population has been regular and higher than in previous years. In 2011 a breeding attempt was recorded at the Albufera des Grau. During 2012 successful breeding by three pairs was confirmed at the Prat de Son Saura del Nord.

Key words: Ferruginous Duck, *Aythya nyroca*, breeding, Prat de Son Saura del Nord, Menorca, Balearic Islands.

¹ c/ Gracia 193 1ºA. 07702 Maó (Balears). xabiermendez@hotmail.com

Les principals zones de cria del rabassot menut *Aythya nyroca* es troben al sud-oest del continent asiàtic (est de la Xina i sud de Pakistan i l'Índia), Europa central i oriental, i nord d'Àfrica (CALLAGHAN, 1999). Els exemplars migradors hivernen a diferents zones de la regió subsahariana, principalment a Mali i Nigèria (CALLAGHAN, 2001). A Espanya nidifica de forma escassa e irregular a les maresmes del Guadalquivir i a alguns llocs del centre i el llevant peninsular (DÍAZ *et al.*, 1996), encara que hi ha algunes altres localitats on s'han fet observacions d'un exemplar o parelles en època de cria sense confir-

mar la reproducció a les darreres dècades (JUAN, 2001). També trobem poblacions hivernants escasses i concentrades (MARTÍ & DEL MORAL, 2002), molts dels quals poden provenir de les poblacions del centre d'Europa (GREEN, 2003). S'estima una mitja de 40 aus hivernants cada any, amb una presència molt irregular a les localitats on es troba (MARTÍ & DEL MORAL, 2002). La població reproductora mínima a Espanya va ser estimada entre 1-10 parelles (PURROY, 1997) i en 6 parelles per GREEN (2004). Al 2007 tan sols es van detectar dues parelles reproductores a la província de Huelva, una a El Portil i

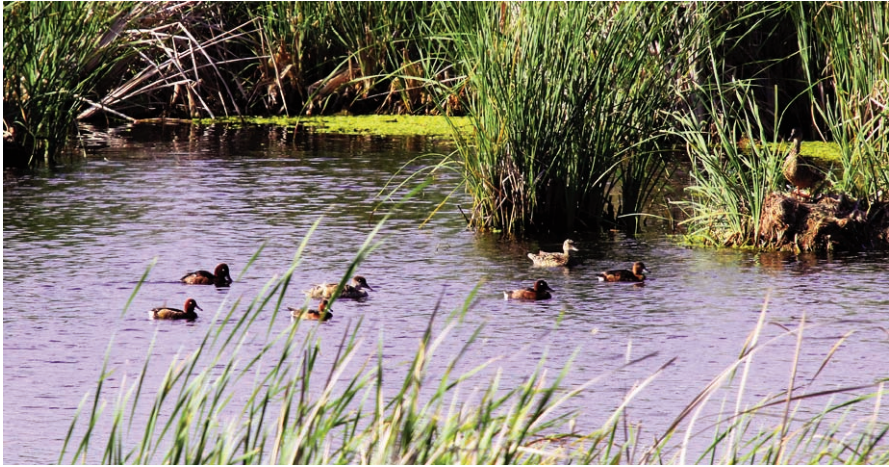

Foto 1. Grup de rabassot menut *Aythya nyroca* al Prat de Son Saura del Nord, maig del 2012. Foto: Joan Florit.

Photo 1. Group of Ferruginous Duck *Aythya nyroca* at Son Saura del Nord, May 2012. Photo: Joan Florit.

l'altra a la llacuna de Palos (BALLESTEROS, 2008). La població global s'estima entre els 163.000 – 257.000 individus. La població nidificant europea entre les 12.000 – 18.000 parelles, amb la seva principal colònia de cria al delta del Danubi, a Romania (5.500 – 6.500 parelles reproductores) (BIRDLIFE INTERNATIONAL, 2004).

A l'època de cria selecciona majoritàriament llacunes costaneres d'aigua dolça no molt fondes (30-100 cm), amb vegetació abundant submergida, flotant i emergent (p. ej. canyissars), evitant en general les grans àrees obertes. Arriben a les seves zones de cria a finals de març. Crien des d'abril o maig fins a finals de juny, en parelles aïllades o grups solts. La seva alimentació és omnívora, basada principalment en matèria vegetal com llavors, arrels o plantes aquàtiques, però també en matèria animal com cucs, mol·luscs, crustacis, adults i larves d'insectes, libèl·lules,

granotes o petits peixos (Del Hoyo *et al.*, 1992).

Encara que a nivell global i continental (Europa), les seves poblacions no estan considerades com amenaçades, les poblacions d'Europa occidental mostren una tendència fortament regressiva. Aquest és el cas de les poblacions espanyoles, principalment la de les maresmes del Guadalquivir, principal zona de cria (DÍAZ *et al.*, 1996). Alguns autors consideren que actualment el rabassot menut es troba al límit de l'extinció com a nidificant a Espanya (GREEN, 2003). A les Balears, està considerat com una espècie migrant rara, i hivernant rara a Mallorca i Menorca (DE PABLO *et al.*, 2012).

OBSERVACIONS

El rabassot menut sempre ha estat considerat a Menorca com una espècie rara i irregular a l'hivern i als passos

Foto 2. Parella territorial de rabassot menut *Aythya nyroca* al Prat de Son Saura del Nord, 12 de juny del 2012. Foto: Joan Florit.

Photo 2. Territorial pair of Ferruginous Duck Aythya nyroca at Prat de Son Saura del Nord, 12th June 2012. Photo: Joan Florit.

migratoris (MUNTANER & CONGOST, 1979; RAMOS, 1994; ESCANDELL *et al*, 1994). Aquest estatus ha canviat considerablement als darrers cinc anys (2007-2012), on la seva presència ha estat regular tots els hiverns amb nombres molt superiors als anteriorment citats a la bibliografia. Aquest canvi també s'ha detectat els darrers dos anys pel que fa a la seva presència durant l'època de cria, fet que ha donat com a resultat la cria de l'espècie al 2012.

Durant les feines de camp del "Atlas dels Ocells de Menorca a l'Hivern 2007-2011", es va constatar una presència regular durant tots els hiverns, amb un augment dels individus hivernants en comparació a les observacions disponibles a la bibliografia. La

seva presència s'ha detectat principalment al Prat de Son Saura del Nord (es Mercadal) i a s'Albufera des Grau (Maó). D'aquest període destaquen cites al Prat de Son Saura del Nord com: 11 exemplars durant l'hivern 2009-10; 6 exemplars durant tot l'hivern 2010-11 o els 14 exemplars observats el 9 de febrer del 2011 (MÉNDEZ, 2011, 2012 i dades pròpies).

Als anys 2011 i 2012, s'han observat també petits grups o individus aïllats durant l'època de cria (primavera/estiu). L'any 2011, van romandre a l'illa tres individus, un exemplar solitari al Prat de Son Saura del Nord i una parella al Prat de s'Albufera des Grau. A la parella de s'Albufera des Grau se li va fer un seguiment regular durant

Foto 3. Polls de rabassot menut *Aythya nyroca* entre un grup variat d'ànecs al Prat de Son Saura del Nord el 17 de juliol del 2012. Foto: Joan Florit.

Photo 3. Ferruginous Duck *Aythya nyroca* young among a varied group of ducks at Prat de Son Saura del Nord, 17th July 2012. Photo: Joan Florit.

tot el període reproductor, observant-ne clars indicis d'intent de cria (territorialitat, festeig, còpula...). Finalment no es va poder confirmar la cria aquell any per la manca d'observacions de niu, ous o polls. Aquesta parella va abandonar s'albufera a mitjans de juny (MÉNDEZ, 2012).

L'any 2012, es va fer un seguiment setmanal des del març fins a l'agost al Prat de Son Saura del Nord (es Mercadal), donada la presència d'un bon nombre d'individus. El Prat de Son Saura del Nord, també conegut com s'Albufera des Mercadal o s'Albufera des Comte, és una maresme litoral d'unes 40 ha situada als peus de la Mola de Fornells,

al costat del sistema dunar de la platja de Son Saura del Nord. Molt rebleria i coberta de vegetació, manté afloraments d'aigües lliures a la seva part central i sud. La vegetació predominant és el canyís *Phragmites australis* i el joncs *Juncus sp.*, tot i que podem trobar també algunes zones de tamarells *Tamarix sp.* i bova *Typha angustifolia*.

A totes les visites es va poder constatar la seva presència a excepció de les fetes a finals d'agost quan el nivell d'aigua va baixar molt fins arribar a eixugar-se quasi per complet. A mitjans d'abril es va constatar la presència de 7 individus, quatre mascles i tres femelles. A partir de mitjans de maig es van for-

mar tres parelles les quals demostraven clars indicis de territorialitat, ocupant sempre les mateixes zones. A mitjans de juny, es van deixar de veure les femelles i tan sols s'observaven els mascles, tot i que esporàdicament es podia veure durant un curt espai de temps alguna femella fent-se net el plomatge (Foto 1 i 2). No va ser fins a mitjans de juliol quan es va poder certificar la cria. El 17 de juliol, durant una de les visites, es van observar 2 polls d'aproximadament dues setmanes alimentant-se entre un grup variat d'ànecs (MÉNDEZ & FLORIT, 2013) (Foto 3). L'observació es va fer molt a prop de la nostre posició i es va perllongar durant tot el matí. La zona on es veien els polls coincidia amb un dels territoris que vam establir com a probable zona de cria, donada l'observació reiterada d'una parella territorial durant els mesos de maig i juny. A la següent visita, el 21 de juliol, es van fer tres observacions diferents de polls a tres zones diferents de la bassa: 1 poll solitari, dos polls i una femella seguida de sis polls, tots ells d'entre una i dues setmanes. El fet de que aquestes observacions no es fessin a l'hora, no ens va permetre confirmar que es tractés de polls de tres postes diferents (dades pròpies) (J. Florit, J.J. Carreras, O. García, *com. pers.*). Tot i això, les dades obtingudes durant tot el període reproductor (parelles territorials i observacions de polls) ens fan pensar que hagin estat tres les parelles de rabassot menut que s'hagin reproduït al Prat de Son Saura del Nord, probablement totes amb èxit, essent el primer cop que es comprova la cria de l'espècie a l'illa i a l'arxipèlag Balear.

Segons les dades de cria de rabassot menut que hem pogut obtenir dels darrers anys a l'estat espanyol, aquesta seria actualment la principal zona de cria, tot i que de moment, i a l'espera

que continuïn criant els propers anys, aquesta s'ha de considerar com una cria puntual o accidental fins a que passin un mínim d'anys.

BIBLIOGRAFIA

- BALLESTEROS, G. 2008. El porrón pardo. En, G. Ballesteros, M. Cabrera, J. L. Echevarriás, J. A. Lorenzo, C. Raya, J. A. Torres Esquivias y C. Viedma. *Tarro canelo, cerceta pardilla, porrón pardo, malvasia cabeciblanca y focha moruna en España. Población 2007 y método de censo*. SEO/BirdLife. Madrid., pp. 54. SEO/BirdLife. Madrid.
- BIRDLIFE INTERNATIONAL, 2004. *Birds in Europe: populations estimates, trends and conservation status*. BirdLife Conservation Series n.º 12. BirdLife International. Cambridge.
- CALLAGHAN, D. A. 1999. *European Union Species Action Plan: Ferruginous Duck*. Council of Europe Publishing, Strasbourg.
- CALLAGHAN, D. A. 2001. Ferruginous Duck *Aythya nyroca*. En, N. Schäffer & U. Gallo-Orsi (Eds.): *European Union action plans for eight priority bird species*. BirdLife International. European Commission. Luxemburgo.
- DEL HOYO, J., ELLIOT, A. & SARGATAL, J. (Eds.) 1992. *Handbook of the Birds of the World. Vol. I. Ostrich to Ducks*. Lynx Edicions. Barcelona.
- DÍAZ, M., ASENSIO, B. & TELLERÍA, J. L. 1996. *Aves ibéricas. I. No Paseriformes*. J. M. Reyero Editor. Madrid.
- ESCANDELL, R., CATCHOT, S. & TORRENT, F. 1994. *Ocells de Menorca*. GOB-Menorca, Maó.
- DE PABLO, F., COLL, D., GARCÍA, O. & PONS. 2012. Estatus de l'Avifauna Menorquina. A: Annex II: Estatus de l'Avifauna Balear. *AOB*, vol. 26: 269-280. GOB. Palma.
- GREEN, A. J. 2003. Porrón pardo *Aythya nyroca*. En, R. Martí y J. C. del Moral (Eds.): *Atlas de las Aves Reproductoras*

- de España*, pp. 150-151. Dirección General de Conservación de la Naturaleza y SEO/BirdLife. Madrid.
- GREEN, A. J. 2004. Porrón pardo *Aythya nyroca*. En, A. Madroño, C. González y J. C. Atienza (Eds.): *Libro Rojo de las Aves de España*, pp. 108-110. Dirección General para la Biodiversidad y SEO/BirdLife. Madrid.
- JUAN, M. 2001. El porrón pardo (*Aythya nyroca*) en la Comunidad de Madrid. *Anuario Ornitológico de Madrid*, 2001: 22-33.
- MARTÍ, R. & DEL MORAL, J. C. 2002. *La invernada de aves acuáticas en España*. Dirección General de Conservación de la Naturaleza y SEO/BirdLife. Madrid. 107
- MÉNDEZ, X. 2011. *Atlas dels Ocells de Menorca a l'Hivern*. Agència de Reserva de Biosfera. Consell Insular de Menorca. www.menorcason.net.
- MÉNDEZ, X. 2012. Registres Ornitològics 2011. A: González, J.M. *et al. AOB*, vol. 26: 131-132. GOB. Palma.
- MÉNDEZ, X. & FLORIT, J. 2013. Registres Ornitològics 2012. A: González, J.M. *et al. AOB*, vol. 27. GOB. Palma.
- MUNTANER & CONGOST, 1979. *Avifauna de Menorca*. Treballs del Museu de Zoologia. N.1. Barcelona.
- PURROY, F. J. (Coord.) 1997. *Atlas de las Aves de España (1975-1995)*. SEO/BirdLife. Lynx Edicions. Barcelona.
- RAMOS, E. 1994. *Els Aucells de Menorca*. Editorial Moll. Mallorca.

(Rebut: 16.04.2013; Acceptat: 24.04.2013)